

KEMIKALIE- HANDLINGSPLAN 2010 - 2013

Sikkerhed i Danmark
– samarbejde internationalt

REGERINGEN Marts 2010

A young child in a green jacket is holding a green balloon in a field of tall grass. The child is looking up at the balloon with a smile. The background is a soft-focus field of tall grass under a bright sky. The image is overlaid with large, semi-transparent blue and green shapes that frame the text.

KEMIKALIE- HANDLINGSPLAN 2010 - 2013

Sikkerhed i Danmark
– samarbejde internationalt

REGERINGEN Marts 2010

Indhold

Forord	5
1. Introduktion	7
2. Tværgående initiativer	11
2.1 Stort fokus på REACH	12
2.2 Indsatsen på forbrugerområdet fortsætter og udvikles	16
2.3 Styrket international indsats med fokus på globale aftaler	18
2.4 Mere kontrol og tilsyn	20
2.5 Fortsat prioritering af udvikling af computermødelles og substitution	22
3. Særlige stoffer og grupper	25
3.1 Fokus på hormonforstyrrende stoffer og kombinationseffekter	26
3.2 Allergi over for kemiske stoffer i forbrugerprodukter	30
3.3 Duft- og kemikalieoverfølsomhed i fokus	31
3.4 Større indsats mod problematiske biocider	32
3.5 Styrket indsats på nano-området	33

Foto: Steen Ewald

Forord

Jeg er meget stolt over at præsentere denne nye kemikaliehandlingsplan, som udstikker kursen for vores indsats på kemikalieområdet i de næste fire år – fra 2010-2013.

Særligt er jeg glad for, at kemikaliehandlingsplanen er vedtaget af samtlige partier i Folketinget. Det er utroligt vigtigt, at vi politisk står sammen om denne indsats, og jeg er taknemmelig for indsatsen fra alle partier til dette arbejde.

I de næste fire år skal vi med kemikaliehandlingsplanen sikre, at mennesker og miljø beskyttes bedst muligt mod skadelige kemikalier. For kemikalier er kommet for at blive – og vi har brugt kemikalier i hundredvis af år. De er en del af et moderne samfund, og mange kemikalier har vi faktisk stor gavn af – hvis de bliver brugt rigtigt.

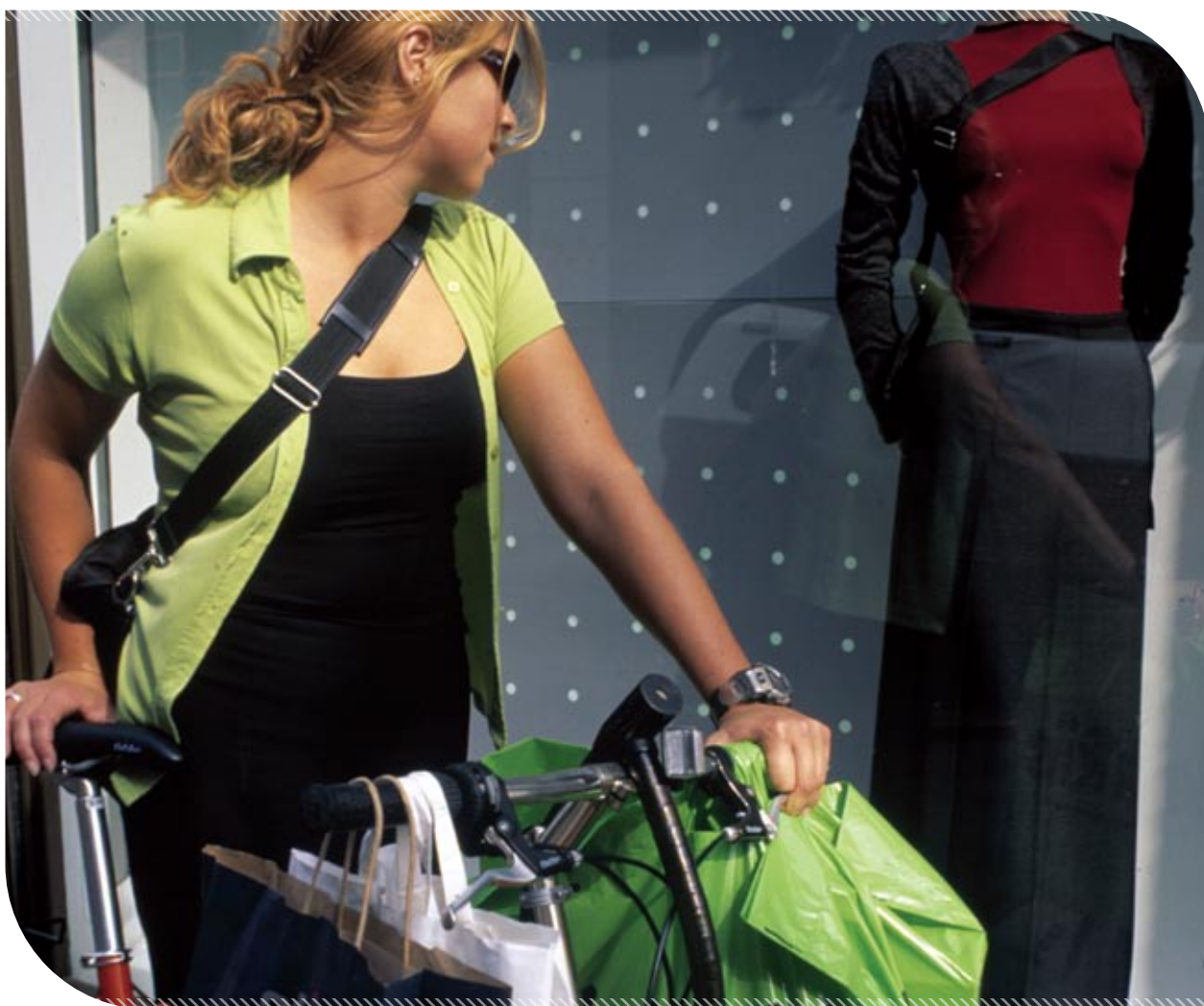
Vi får mere og mere viden om kemikalierne, og hvordan de påvirker os. Det skyldes dels den store EU-indsats, hvor man gennem REACH-samarbejdet får kortlagt og vurderet et meget stort antal af de kemikalier, vi bruger. Og det skyldes dansk forskning, der har givet os en større viden om især kemikaliernes virkninger, når de kombineres – den såkaldte cocktaileffekt. Danske undersøgelser viser, at kemikalier, der hver for sig er ufarlige i små doser, kan blive farlige, når de virker sammen. Den nye viden har vi taget med os til Bruxelles, hvor den har været med til at skabe et helt nyt syn på, hvordan vi i fællesskab bør regulere kemikalierne. Det er påkrævet, at Danmark driver udviklingen frem.

Med handlingsplanen vil vi få en stor ny viden om cocktaileffekter – en viden, vi sammen med EU skal omsætte i ny lovgivning, som beskytter danskerne og miljøet så godt som overhovedet muligt. Samtidig er REACH og videncentre om hormonforstyrrende stoffer, allergifremkaldende stoffer og duft- og kemikalieoverfølsomhed ligeledes centrale dele af den nye kemikaliehandlingsplan.

Vi har afsat en meget stor økonomisk ramme til de næste fire år. 173 mio. kr. er en markant styrkelse af indsatsen, og det betyder helt konkret, at vi kan sætte handling bag ordene og sætte fokus på en lang række af vigtige initiativer på kemikalieområdet. Der er nok at tage fat på.

Miljøminister Karen Ellemann

1. Introduction

1

Introduktion

Kemikaliehandlingsplanen står på to ben med både en stærk indsats i Danmark og en aktiv international indsats. Handlingsplanen indeholder også to typer af aktiviteter. Både en række tværgående initiativer og en række fokuserede initiativer mod særligt problematiske kemikalier.

Kemikalier bruges overalt i vores samfund – og i mange sammenhænge uden at skabe problemer for hverken mennesker eller miljø.

Men der er også problematiske kemikalier, og kemikalier der anvendes på problematiske måder. Derfor er det vigtigt for både regering og Folketing, at der er stort fokus på de risici, der knytter sig til anvendelsen af kemikalier.

Gennem en årrække har der været arbejdet med kemikalier, og mange problematiske kemikalier er blevet forbudt, eller anvendelsen er blevet begrænset. Der er dog fortsat

mange udfordringer. Der er steder, hvor der mangler viden, og der er steder, hvor der er brug for målrettet formidling til borgere og virksomheder. Der er steder, hvor det internationale samarbejde skal styrkes, og der er steder, hvor kontrollen skal styrkes.

Kort sagt er der fortsat brug for et stort fokus på kemikalier.

En kemikaliehandlingsplan på to ben

Kemikaliehandlingsplanen udstikker kursen for indsatsen på kemikalieområdet i 2010-2013, og på særligt udvalgte områder styrkes indsatsen. Planen bygger videre på re-

Kemikaliehandlingsplan 2010 – 2013

Sikkerhed i Danmark – Samarbejde internationalt

Tværgående initiativer:

Stort fokus på REACH
 Indsatsen på forbrugerområdet fortsættes og udvikles
 Styrket international indsats
 Mere kontrol og tilsyn
 Prioritering af udvikling af computermodeller og substitution.

Fokus på særlige stoffer og grupper:

Hormonforstyrrende stoffer og cocktaileffekter
 Allergi
 Duft- og kemikalieoverfølsomhed
 Problematisk biocider
 Nano-området.

geringens handlingsplan for 2006-2009, idet plantebeskyttelsesmidler dog nu indgår i aftalen mellem regeringen og Dansk Folkeparti om Grøn Vækst, og derfor ikke er indeholdt i handlingsplanen.

Handlingsplanen tager også afsæt i målsætningen fra Verdenstopmødet i Johannesburg i 2002 om at sikre, at der i 2020 ikke er produkter eller varer på markedet med særligt problematiske effekter for sundhed og miljø.

Handlingsplanen står på to ben: En stærk indsats i Danmark og en aktiv international indflydelse.

Problematisk kemikalier kræver en international indsats, fordi kemikalier spredes over grænserne gennem handel og via miljøet. Samtidig er området i stigende omfang reguleret af internationale konventioner og ikke mindst af EU via REACH.

For Danmark er det derfor vigtigt, at vi deltager aktivt i det internationale arbejde. Kun på den måde kan danske miljøinteresser og danske erhvervsinteresser blive hørt. Kun på den måde kan vi på den lidt længere bane sikre en ordentlig beskyttelse af mennesker og miljø i Danmark.

Nationalt skal der også gøres meget. Vi skal blandt andet sikre, at Danmark lever op til forpligtelserne i REACH, hvilket ikke mindst kræver et godt samarbejde med virksomhederne i Danmark.

Vi skal også sikre en god information til borgerne i Danmark, og vi skal bidrage til, at der skabes ny viden de steder, hvor der er manglende eller usikker viden om kemikalierne effekter.

Tværgående initiativer – Fokuseret indsats

Handlingsplanen er blevet til på baggrund af en længere proces, hvor ikke blot Folketinget har været involveret og deltaget aktivt, men hvor der også har været en dialog med erhvervsorganisationer, forbrugerorganisationer og grønne organisationer.

Samtidig har borgerne været involveret. 150 borgere har efter et borgermøde om en ny kemikaliehandlingsplan spillet ind og peget på, hvilke problemer, de mener, er vigtige at få løst.

Handlingsplanen består af to dele.

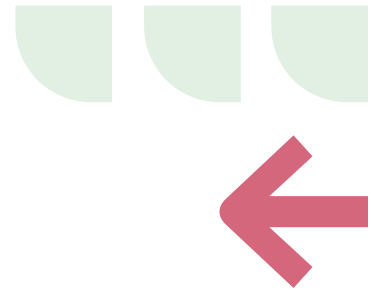
I den første del af kemikaliehandlingsplanen fastlægges en række tværgående indsatser.

I den anden del af kemikaliehandlingsplanen sættes fokus på udfordringer i forhold til særlige målgrupper eller særlige stoffer og grupper af stoffer.

Med denne struktur sikrer handlingsplanen både, at der gennemføres en række brede og tværgående aktiviteter, og at der gennem en periode på fire år sættes ekstra fokus på en række særlige udfordringer.

2. Tværgående initiativer

2.1 Stort fokus på REACH

De næste år skal 4.500 stoffer registreres og vurderes i EU. Der skal være et godt samarbejde med virksomhederne, og Danmark skal spille en aktiv rolle i EU-samarbejdet om REACH – også når det gælder hormonforstyrrende stoffer, kombinationseffekter og nanomaterialer.

REACH er EU's nye kemikalierregulering, som blev vedtaget i 2006 og gradvist gennemføres over en periode på 15 år. Med REACH skabes der større viden om, hvordan kemikalier påvirker sundhed og miljø – og det bliver i større grad virksomhedernes ansvar at sikre, at den nødvendige viden er til stede, og at kemikalierne bruges forsvarligt.

REACH er ved at være på plads rent lovgivningsmæssigt. Ca. 40 direktiver er blevet ophævet og er nu en del af REACH. De kommende år er udfordringen at få REACH til at fungere i praksis. Det kræver en stor indsats hos både virksomheder og myndigheder.

Det skal ske ved, at danske myndigheder rådgiver virksomhederne og kontrollerer, at virksomhederne overholder forpligtelserne i REACH. Desuden skal myndighederne stille forslag om EU-regulering.

De danske myndigheder skal også deltage aktivt i den fælles EU-proces med at vurdere de kemiske stoffer og begrænse de problematiske stoffer. De mest problematiske stoffer skal forbydes eller omfattes af godkendelsesordningen.

Aktiv dansk deltagelse i REACH-processen – også når det gælder hormonforstyrrende stoffer, kombinationseffekter og nanomaterialer

Det er helt centralt i hele REACH-processen at deltage aktivt i arbejdet i det Europæiske Kemikalieagentur. Her

sidder repræsentanter fra EU-landene og vurderer stoffer og virksomhedernes registreringer samt behandler forslagene til regulering af de kemiske stoffer.

Det er også her, at der i et samarbejde mellem medlemslandene laves vejledningsmateriale til både virksomhederne og til myndighederne.

Hormonforstyrrende stoffer og kombinationseffekter er på dagsordenen i flere sammenhænge i EU. Men for at kunne angribe problemstillingen om hormonforstyrrende stoffer og kombinationseffekter er det nødvendigt med viden om de enkelte stoffer. Og REACH giver netop viden om de enkelte stoffer.

I de kommende år skal der udvikles kriterier for hormonforstyrrende stoffer i EU, og der er i dag stor uenighed blandt EU-landene. Derfor skal Danmark spille en aktiv rolle i det kommende arbejde med at opstille ens kriterier for hormonforstyrrende stoffer til brug for klassificering og regulering under REACH. Det vil også have effekt på anden lovgivning f.eks. om kosmetik og plantebeskyttelsesmidler.

Danmark vil sætte særligt fokus på, hvordan kombinationseffekter af hormonforstyrrende stoffer skal håndteres i REACH og under anden regulering.

Det er REACH-vejledningerne, som fastsætter retningslinjerne for myndighedernes og industriens arbejde med

risikovurdering af industrikemikalier i EU. Det gælder også håndtering af kombinationseffekter.

Danmark vil være på forkant med arbejdet i EU med at revidere REACH-vejledningerne. Desuden vil Danmark i 2010 være med til i praksis at introducere håndtering af kombinationseffekter i REACH-sammenhæng ved at arbejde for begrænsning af brugen af problematiske ftalater. Fra dansk side er det også et langsigtet mål at få indarbejdet nødvendige justeringer i REACH, så registrering og risikovurdering er tilstrækkelig. Hvis det er nødvendigt skal der ske en yderligere regulering – eksempelvis via anvendelsesbegrænsninger.

Med hensyn til nanomaterialer hviler REACH på et teknisk fundament, der endnu ikke er fuldt udviklet i forhold til nanomaterialer. I de kommende år er der behov for at udvikle fundamentet, og Danmark vil bidrage aktivt til dette arbejde. Indtil de nødvendige metoder og teknikker er udviklet, må håndteringen af en eventuel risiko ved nanomaterialer basere sig så vidt muligt på resultaterne af mere afgrænsede undersøgelser og erfaringer.

De næste år skal 4.500 stoffer registreres og evalueres

Det grundlæggende princip i REACH er, at det er industriens ansvar at dokumentere, at produktion og anvendelse af kemiske stoffer kan ske uden risiko for mennesker og miljø. Anvendelsen af særligt problematiske stoffer forudsætter en særlig godkendelse i EU.

Den 1. december 2008 havde virksomhederne i EU præregistreret 2.750.000 producerede eller importerede stoffer. 22.800 af præregistreringerne kom fra 468 danske virksomheder. I alt fordelte præregistreringerne sig på ca.

140.000 forskellige stoffer. Ved præregistrering anmelder virksomhederne udelukkende, hvad de producerer eller importerer.

I perioden frem til 2018 skal virksomhederne samle den eksisterende viden om de mange kemiske stoffer og fremskaffe den viden, der mangler. Den samlede dokumentation indsendes i form af en registrering til det Europæiske Kemikalieagentur.

Stor ekstra indsats

Den første frist for registrering af de stoffer, der bruges i de største mængder og de mest miljø- og sundhedsfarlige stoffer, skal ske senest 1. december 2010. Hovedparten af disse registreringer skal evalueres af myndighederne frem til 2013.

Det betyder, at de danske myndigheder skal bidrage til vurdering af registreringen af 4.500 stoffer de kommende år. Det er en opgave, som kræver en stor ekstra indsats.

I 2010 vil dette arbejde være i sin opstart og tage fuld fart fra 2011. Danmark vil i 2010 bidrage til vurdering af

et tocifret antal registreringer og testforslag efter en nærmere prioritering af, hvor indsatsen har størst betydning for beskyttelsen af sundhed og miljø.

Myndigheder og virksomheder i tæt samarbejde

Myndighederne støtter virksomhederne med viden, så de kan leve op til forpligtelserne i REACH. Særligt vil de små og mellemstore virksomheder have svært ved at løfte denne opgave alene, da det kræver en ekspertise, som ikke alle virksomheder har.

Virksomhedernes registreringer bliver centrale i de kommende års arbejde. Dels skal leverandørerne tage ansvar for, at de kemiske stoffer bruges forsvarligt, og virksomhederne skal dokumentere det i registreringerne. Dels skal Danmark og andre medlemslande sikre, at det grundlag, virksomhederne har vurderet de kemiske stoffer på, er korrekt.

Hvis der ikke er sikkerhed for, at stofferne bruges forsvarligt, skal medlemslandene komme med forslag til regulering og begrænsning af de kemiske stoffer.

Initiativ

Aktiv dansk deltagelse i tekniske komiteer i det Europæiske Kemikalieagentur (ECHA). I 2010 forventes dansk udpegede medlemmer at være ordførere på forslag om begrænsning af brugen af bly og kviksølv.

Forslag ved revision af REACH-vejledningerne i forhold til kombinationseffekter af kemikalier.

Fokus på samarbejde med og bistand til især de små og mellemstore virksomheder i arbejdet med at leve op til forpligtelserne i både REACH og de nye regler for fareklassificering og mærkning. I 2010 vil myndighederne have fokus på at give virksomhederne en samlet indgang til rådgivning om REACH og fareklassificering og mærkning.

Aktiv dansk deltagelse i Kommissionens arbejdsgrupper under REACH – herunder fokus på kriterier for hormonforstyrrende stoffer, kombinationseffekter og nanomaterialer.

Udarbejdelse af forslag til fællesskabsregulering for stoffer, der er prioriterede i Danmark. I 2010 vil Danmark bl.a. arbejde for at begrænse brugen af problematiske ftalater. I 2010 vil Danmark sigte mod at stille to forslag til hhv. kandidatlisten og klassificering og mærkning.

Effekt

Bedre miljø og sundhed i EU.

Større sikkerhed for sundhed og miljø.

Bedre forståelse for og gennemførelse af REACH og de nye regler for fareklassificering og mærkning. Bedre miljø og sundhed i Danmark og EU.

Bedre miljø og sundhed i EU.

Bedre miljø og sundhed. Forbedret konkurrenceevne for danske virksomheder.

I 2010 forventes det at være danske ordførere, der er ansvarlige for at udarbejde det Europæiske Kemikalieagents holdninger til EU-forslag om at begrænse bly og kviksølv, når agenturets videnskabelige komitéer behandler forslagene. Endvidere vil Danmark arbejde for begrænsning af brugen af problematiske ftalater.

Myndighederne skal komme med forslag

På baggrund af oplysningerne i registreringerne skal myndighederne også komme med forslag til de særligt problematiske stoffer – det gælder bl.a. de kræftfremkaldende, hormonforstyrrende og særligt miljøfarlige stoffer. Myndighederne kan typisk foreslå, at stofferne forbydes eller bliver optaget på den såkaldte kandidatliste over stoffer, der kan blive omfattet af krav om godkendelse.

I 2010 vil Danmark lave mindst to forslag om stoffer som kandidater til EU's godkendelsesordning og/eller harmoniseret klassificering og mærkning for alvorlige effekter.

Information om nyt mærkningssystem

Sideløbende med REACH er der vedtaget et nyt klassificerings- og mærkningssystem for kemiske stoffer. Mærkningssystemet træder i kraft den 1. december 2010 for de rene kemiske stoffer og den 1. juni 2015 for blandinger.

Systemet vil betyde, at alle leverandører af kemiske stoffer og blandinger skal vurdere klassificeringer igen og lave nye faremærkninger til deres produkter. Samtidig skal brugerne lære det nye system at kende. Det vil kræve betydelige ressourcer for både virksomheder og myndigheder. I 2010 vil myndighederne have fokus på at samle informationsindsatsen rettet mod virksomhederne til både at omfatte REACH og de nye klassificerings- og mærkningsregler.

2.2 Indsatsen på forbrugerområdet fortsætter og udvikles

Der skal fortsat laves intensive undersøgelser af kemikalierne i forbrugerprodukter, og der skal kommunikeres aktivt til forbrugerne.

Forbrugeren skal være tryk ved, at legetøj, kosmetik, smykker og andre produkter ikke indeholder kemikalier, der kan udgøre en risiko. Derfor skal der være fokus på forbrugerprodukter. Det gælder indsamling af viden, kommunikation, kontrol og regulering.

Flere undersøgelser af forbrugerprodukter

Den danske indsats for en systematisk kortlægning af kemiske stoffer i forbrugerprodukter er i international sammenhæng et unikt program. Det er med til at øge vores viden om, hvilke stoffer der anvendes i forbrugerprodukter, hvordan produkterne anvendes, og om det kan udgøre en risiko for forbrugeren. Derfor skal dette program fortsættes og udvikles.

Indsatsen omfatter produktgrupper som eksempelvis legetøj, kosmetik, hobbyprodukter, smykker og tekstiler. Herudover er der fokus på den samlede eksponering – eksempelvis eksponeringen af børn.

Undersøgelserne drejer sig ofte om produkter, der produceres uden for EU. Den systematiske kortlægning af kemiske stoffer i forbrugerprodukter kan vise indholdet af problematiske stoffer. Det kan dreje sig om overtrædelser af reglerne, som herefter håndteres af Kemikalie-

inspektionen. Det kan også vise sig, at der er tale om stoffer, der ikke er reguleret, men hvor risikovurderingen peger på et problem. Er det tilfældet, vurderes det, om der er behov for mere specifik regulering af stoffet.

Resultater fra forbrugerprogrammet skal bruges aktivt i EU

Resultaterne fra de forskellige undersøgelser anvendes til at informere danske forbrugere om de risici, der kan være forbundet med brugen af produkterne. Hvis der er behov, opfordres EU-Kommissionen til at håndtere risikoen gennem en fælles lovgivning.

Den viden, der indsamles gennem forbrugerprojekterne, bidrager altså til prioriteringen af indsatsen i både EU og i Danmark. Det er vigtigt, at Danmark også fremover giver dette indspil til EU.

Målttede informationskampagner

Forbrugerprojekterne har også givet inspiration til informationskampagner. Gennem de seneste tre år har Miljøstyrelsen hvert år gennemført en større informationskampagne rettet mod forskellige forbrugergrupper. Kampagnerne har sat fokus på risici ved forskellige products indhold og afgivelse af kemiske stoffer.

Initiativ

Mindst fem undersøgelser af grupper af konkrete produktområder om året – eller færre, men større samlede undersøgelser.

Gennemførelse af to større informationskampagner årligt i 2010 og 2011 – herunder kampagne om elsparepærer og kampagne rettet mod "gør-det-selv-folket" i 2010 – og et årligt i 2012 og 2013. I forhold til kampagne om elsparepærer undersøges mulighederne for medfinansiering via producenter og importører.

Brug af viden fra forbrugerprogrammet til regulering nationalt eller i EU.

Informationscenter for Miljø og Sundhed styrkes i 2010 og 2011.

Effekt

Større sikkerhed for forbrugeren.

Spredning af viden. Større sikkerhed for forbrugerne. Bedre beskyttelse af miljø og mennesker.

Spredning af viden. Bidrage til EU regulering. Bedre beskyttelse af miljø og sundhed i EU.

Bedre muligheder for forbrugeren for at vælge de mindst miljø- og sundhedsbelastende produkter.

Erfaringerne viser, at informationskampagnerne er et meget værdifuldt værktøj til at fange forbrugernes opmærksomhed og til at formidle komplekse budskaber, så de er relevante og forståelige. Derfor fortsættes og videreudvikles indsatsen med informationskampagner – blandt andet ved at trække på erfaringerne fra de kampagner, der er gennemført.

Helt konkret har kampagnen om ni gode vaner til gravide og ammende og allergikampagnen til teenagere haft en meget flot gennemslagskraft. Både ved at sætte fokus på området og ved at få forbrugerne til at ændre adfærd. Disse kampagner, som er rettet mod særligt sårbare eller udsatte grupper, vil også kunne genbruges.

Derfor lægges der op til at fortsætte de målrettede kampagner for at styrke forbrugerområdet.

I en del tilfælde vil der være behov for en forudgående kortlægning af produktområder, men i nogle tilfælde vil det også være muligt at bygge videre på eksisterende kampagner, så man styrker gennemslagskraften ved at fastholde de vigtige budskaber. I forbindelse med kampagnerne vil Miljøstyrelsen også fortsætte arbejdet med at indgå partnerskaber bl.a. med detailhandlen, så kampagnerne budskaber spredes bedst muligt.

Miljøstyrelsen vil endvidere have fokus på de mindre børn gennem information til institutioner og forældre, herunder særlig opmærksomhed på produkter, der kan indeholde ftalater. Herudover vil der blive udarbejdet en vejledning til de kommunale indkøbere og børneinstitutioner, som giver dem mulighed for et mere sikkert valg ved indkøb af produkter til børnehaver og vuggestuer.

Informationscenter for Miljø og Sundhed

Formålet med Informationscenter for Miljø og Sundhed (IMS) er overordnet set at styrke den almindelige forbrugers muligheder for at vælge de mindst miljø- og sundhedsbelastende produkter.

Det sker gennem information om ny viden på kemikalieområdet og gennem de problemstillinger, som IMS rejser. IMS skal således uafhængigt og troværdigt videreformidle faglig viden om kemiske stoffer i relation til miljø- og sundhed.

Informationscenteret for Miljø og Sundhed skal fortsætte i styrket form i 2010 og 2011. IMS har siden sin oprettelse i 2003 haft et løbende samarbejde med en række forskellige organisationer. Herudover har der i en række tilfælde været indgået tættere samarbejde eller deciderede partnerskaber om konkrete emner eller begivenheder. Der lægges derfor op til, at informationscenteret evalueres inden udgangen af 2011.

2.3 Styrket international indsats med fokus på globale aftaler

Internationale kemikalieaftaler er vigtige for sundhed og miljø, og det er vigtigt, at Danmark spiller en aktiv international rolle.

Danmark har sammen med de andre nordiske lande i mange år været blandt de få lande, som har stået i spidsen for at fremme sikker kemikaliehåndtering på globalt plan. Det er blandt andet sket på basis af forskning i Arktis, der viser, at kemiske stoffer havner langt fra de steder, de produceres og bruges.

Der er vedtaget flere globale aftaler, som Danmark gennem en målrettet indsats har været med til at give et godt indhold.

Kemikalieområdet globalt er i rivende udvikling. Forbruget og handlen stiger, nye stoffer introduceres hele tiden, og samtidig flytter en stigende del af produktionen til udviklingslande og vækstøkonomier. De har som regel lempeligere miljøforvaltning end OECD-landene, og da kemikalier ikke kender grænser, øger det risikoen for global forurening. Derfor er der stadig et stort arbejde, der skal gøres.

Der er behov for at sikre en effektiv implementering og videreudvikling af de indgåede aftaler og for at lave nye aftaler på områder, hvor der er risiko for miljø eller sundhed. Det vil regeringen afsætte ressourcer til – herunder til optagelse af nye POP-stoffer under Stockholmkonventionen, styrkelse af den globale kemikaliestrategi SA-ICM og til etablering af en kviksølvkonvention.

Markant dansk profil på vigtige globale møder

En styrket dansk indsats skal fremme sikker international kemikaliehåndtering. Det handler blandt andet om at forbedre og ensarte kemikalieregulering globalt samt om udvikling og anvendelse af ikke-skadelige kemikalier.

Indsatsen vil markere Danmark som en vigtig drivkraft i bestræbelserne på at nå kemikaliemålsætningen fra Verdenstopmødet i Johannesburg. Der skal dels gøres status over målsætningen i FN i 2010-2011 og sandsynligvis

Initiativ

Styrket dansk indsats i globale fora, især UNEP.

Implementering og videreudvikling af globale konventioner og den globale kemikaliestrategi SAICM.

Ny konvention om kviksølv.

Effekt

Bedre beskyttelse af miljø og sundhed globalt mod skadelige kemikalier.

Bedre beskyttelse af miljø og sundhed globalt mod skadelige kemikalier.

Bedre beskyttelse af miljø og sundhed globalt mod skadelige kemikalier.

også på et forventet miljø- og udviklingstopmøde i foråret 2012, hvor Danmark har formandskabet for EU. Miljø- og Udviklingstopmødet vil markere 20-året for Verdenstopmødet om Miljø og Udvikling i Rio i 1992.

Danmark vil sætte flere ressourcer af til mere effektivt at påvirke de beslutninger, der tages i globale fora om kemikalier. Det gælder kemikaliekonventionerne, den globale kemikaliestrategi SAICM og i møder under FN's miljøprogram, UNEP.

Indsatsen vil fokusere på en styrket dansk indsats i forbindelse med forberedelse og afholdelse af globale forhandlingsmøder, så Danmark kan bidrage til optimale resultater, såvel via nordisk samarbejde og EU som nationalt.

Danmark vil få en vigtig rolle i forhold til SAICM og Montrealprotokollen om ozonlagnedbrydende stoffer, da der afholdes centrale møder i 2012, hvor Danmark i første halvår har formandskabet for EU og derfor skal koordinere EU-indsatsen.

Regeringen støttede aktivt SAICM's vedtagelse i 2006. Regeringen vil fortsætte en målrettet indsats for, at strategien kan opfylde sin tiltænkte rolle som paraply for initiativer, der – sammen med konventionerne – skal sørge for, at vi når målsætningen fra 2002 Verdenstopmødet i Johannesburg: I 2020 skal der ikke være produkter eller varer på markedet med særligt problematiske effekter for sundhed og miljø.

Montrealprotokollen regnes ofte som den mest succesfulde miljøkonvention, blandt andet fordi en række tekniske ekspertkomiteer sikrer et højt fagligt niveau. Et prioriteret område for Danmark vil være at præge arbejdet i en ekspertkomité om køleudstyr, så vi undgår substitution til industrielle gasser med høj klimaeffekt.

Ny kviksølvkonvention

Efter en målrettet indsats i flere år fra de nordiske lande og EU besluttede UNEP's styrelsesråd i februar 2009 at starte forhandlinger om en ny konvention om kviksølv. Det forventes at få stor betydning for løsning af problemerne med kviksølvforurening. Der blev nedsat en global forhandlingskomité, som senest i år 2013 skal være færdig med forhandlingerne.

Der vil i den første del af handlingsplanens periode være behov for en særlig dansk indsats for at sikre optimale forberedelser til det næstsidste og formodentlig afgørende forhandlingsmøde, som er planlagt til at finde sted i 2012 under det danske EU-formandskab. Regeringen vil sikre, at Danmark vil være klar til at løfte denne opgave. Desuden vil Danmark kunne komme med tekniske indspil, hvis det viser sig nødvendigt i løbet af de kommende forhandlinger.

2.4 Mere kontrol og tilsyn

Tilsynsindsatsen udvides med 50 % de kommende år, og der laves flere tilsynskampanjer. Som noget nyt vurderes tilsynsbehovet for alle nye regler inden for et år og for alle gældende regler mindst hvert 10. år. Vurderingerne vil ske ved hjælp af risikoanalyse.

Tilsynsindsatsen udvides med ca. 50 % over de kommende år. Det skyldes særligt kravene til kontrol som følge af REACH, ligesom der blandt andet kommer nye opgaver som følge af et nyt system om klassificering og mærkning, nye regler om legetøj og kosmetik samt en forøgelse af antallet af godkendelsespligtige biocider fra ca. 300 til ca. 2.000.

Målet med kontrollen er at skabe tryghed i befolkningen med hensyn til miljø og sundhed ved anvendelsen af kemiske produkter i hverdagen, og samtidig sikrer det, at vi lever op til EU-kravene.

Måltrettet kontrol og konsekvent håndhævelse

På grundlag af en faglig risikoanalyse målrettes tilsynet produkter og brancher, hvor der er en særlig risiko. Risikoanalysen bygger på alvoren ved overtrædelsen samt sandsynligheden for, at overtrædelsen indtræffer. Alle nye regler vil blive risikoanalyseret inden for et år, og alle gældende regler vurderes mindst hvert 10. år.

For at styrke samspillet med erhvervslivet gennemføres en dialog med relevante erhvervsorganisationer forud for alle kampanjer målrettet producenter og importører samt for relevante kampanjer målrettet forbrugerne. Der vil være et stigende fagligt niveau med fokus på videnopbygning i samspil med andre tilsynsmyndigheder i Danmark, Norden og EU. Resultaterne fra alle tilsyns-

kampanjer gøres løbende tilgængelige på Miljøstyrelsens hjemmeside.

Der skal ske en konsekvent håndhævelse med vægt på retssikkerhed og proportionalitet. Ulovlige produkter skal fjernes fra markedet, mens virksomheder, der overholder lovgivningen, bliver udsat for mindre kontrol og mere vejledning. Dette vil ske i overensstemmelse med regeringens kommende plan for optimeret og måltrettet håndhævelse af erhvervsreguleringen.

Flere tilsynskampanjer

Tilsynskampanjer med et målrettet tilsyn på udvalgte områder er et effektivt instrument til at sikre en bedre efterlevelse af reglerne. Antallet af kampanjer skal stige fra 11 til 13 årligt i gennemsnit i handlingsplanens periode. De årlige kampanjer fastlægges på grundlag af en nærmere risikoanalyse for at få den optimale effekt, dog skal der hvert år igangsættes:

- mindst fire kampanjer målrettet producenter og importører
- mindst otte kampanjer målrettet forbrugerprodukter
- mindst tre REACH-kampanjer (bortset fra 2010, hvor der igangsættes 2)
- mindst et kampagne inden for hvert af følgende områder: Biocider, fælles nordiske eller europæiske kampanjer, kampanjer i samarbejde med andre offentlige myndigheder, kampagne om klassificering og mærkning af kemiske produkter, kampagne med et stort antal stikprøver for at styrke viden- og datagrundlaget, kampanjer på grundlag af aktuelle problemområder – eksempelvis problemer der er rejst politisk eller i offentligheden.

Den enkelte kampagne dækker oftest flere af ovennævnte kategorier, hvorfor summen af kategorier udgør mere end 13. Eksempelvis vil en fællesnordisk kampagne målrettet klassificering og mærkning af forbrugerprodukter dække tre kategorier.

Initiativ

Antallet af kampanjer stiger til 13 årlige tilsynskampanjer (to nye kampanjer årligt), f.eks. præregistrering under REACH i 2010.

Kontrol og tilsyn målrettes produkter og brancher med særlig risiko f.eks. kræmmermarked i 2010.

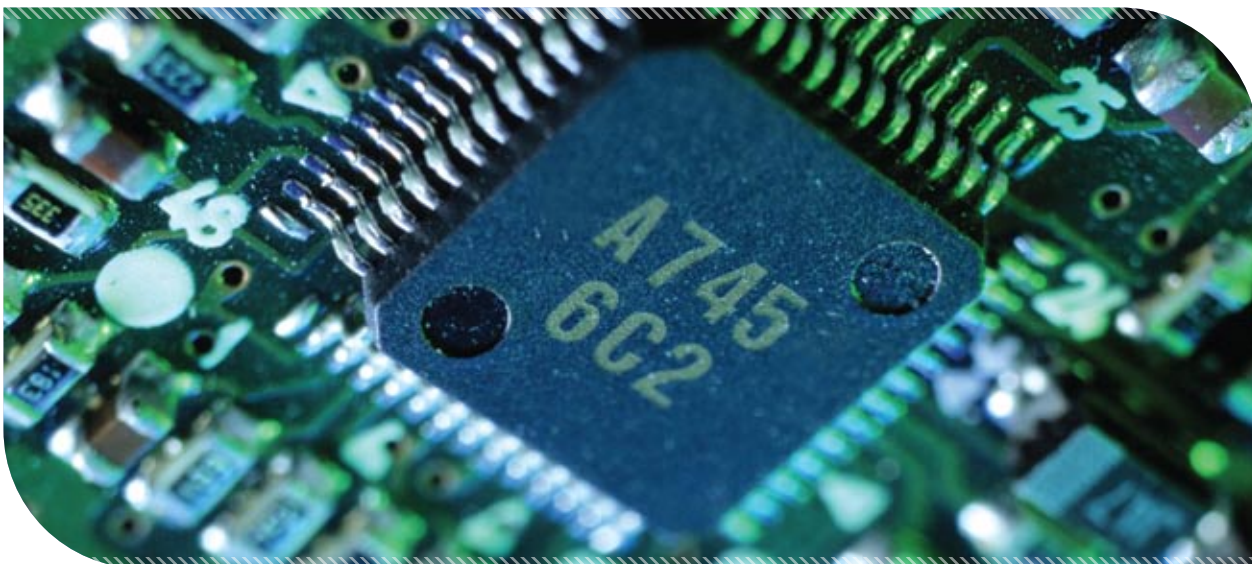
Alle nye regler risikoanalyseres inden for et år.

Effekt

Større sikkerhed for forbrugerne. Bedre miljø og sundhed.

Større sikkerhed for forbrugerne. Bedre beskyttelse af miljø og sundhed.

Bedre beskyttelse af miljø og sundhed.

2.5 Fortsat prioritering af udvikling af computermodeller og substitution

Danmark skal bibeholde sin internationale førerposition, når det gælder brugen af computermodeller og andre non-test metoder. Non-test metoderne skal anvendes mere i fremtiden, og nye modeller skal udvikles.

Mange af de kemikalier, vi omgiver os med i hverdagen, er ikke testet for skadelige effekter på mennesker og miljø. Det skyldes både, at testning af kemikalier er dyrt og tidskrævende, og at anvendelse af forsøgsdyr har etiske implikationer.

Et alternativ til igangsættelse af nye dyreforsøg er anvendelsen af (Quantitative) Structure Activity Relationship-modeller – også kaldet (Q)SAR. Det er computermodeller, der på basis af de kemiske stoffers struktur og den viden, man allerede har fra testning, kan forudsige ikke-testede stoffers egenskaber – herunder skadelige effekter på mennesker og miljø.

De data, der fremkommer med computermodellerne, kaldes ofte "non-test data". Det skal understreges, at anvendelse af non-test data ikke kun skal ses som et billigere alternativ til testdata, men i høj grad også skal ses som et meget væsentligt supplement til de testdata, der allerede foreligger for de enkelte stoffer.

Fremtidig øget anvendelse af pålidelige non-test data vil kraftigt forøge den samlede viden om kemikaliers farlige egenskaber og dermed bidrage væsentligt til kemikaliesikkerhedsvurderinger. Det var baggrunden for, at Miljøstyrelsen for godt ti år siden opprioriterede arbejdet med (Q)SAR. Siden har man fra dansk side målrettet arbejdet

på at blive foregangsland inden for (Q)SAR, specielt i det internationale kemikaliesamarbejde.

Brug af computermodeller i REACH og OECD

Brugen af non-test data forventes at blive markant forøget under indførelsen af den nye kemikalielovgivning REACH. Desuden prioriteres (Q)SAR-området nu også højt i OECD, som arbejder intenst med at udbrede kendskabet til og anvendelsen af non-test metoder. Dette arbejde er primært finansieret af EU-Kommissionen til brug i forbindelse med REACH.

Det er vigtigt, at Danmark fortsat arbejder aktivt i OECD og EU for, at (Q)SAR adresseres på en tilfredsstillende måde i forskellige vejledningsdokumenter, non-test metode-værktøjer og ved konkrete kemikalievurderinger.

Ikke mindst af hensyn til REACH vil Danmark også satse på en videreudvikling af brugen af non-test data. Det gælder både hos myndigheder, konsulenter og små og mellemstore virksomheder.

Substitution gennem brug af (Q)SAR

Miljøstyrelsen har gennem en længere årrække arbejdet intenst med (Q)SAR i tæt samarbejde med den danske (Q)SAR-gruppe på DTU Fødevareinstituttet. Frugterne af dette samarbejde er blandt andet den internationalt anerkendte danske (Q)SAR-database samt Miljøstyrelsens vejledende liste til selvklassificering.

Det er konkrete redskaber, der f.eks. kan anvendes af industrien og myndigheder i forbindelse med substitutionsovervejelser.

(Q)SAR-området er inde i en rivende udvikling. Der er derfor behov for fortsat at bidrage til udviklingen af nye og bedre modeller, herunder for nye effektmål. Samtidig skal den danske (Q)SAR-database opdateres inden for de kommende år for at inkludere de nyeste resultater i databasen.

Der kan også udvikles en forbedret og mere brugervenlig offentlig version, der kan erstatte den nuværende (Q)SAR-database på Miljøstyrelsens hjemmeside. Miljøstyrelsens vejledende liste til selvklassificering af kemiske stoffer skal også løbende opdateres og udvides med de nyeste modeller.

Initiativ

Opdatering af den danske (Q)SAR-database.

Udvikling af nye (Q)SAR-modeller samt opdatering af eksisterende.

Opdatering og udvidelse med de nyeste modeller af Miljøstyrelsens vejledende liste til selvklassificering af kemiske stoffer.

I 2010 opdateres den vejledende liste med mindst én model, og listen udvides til også at omfatte det nye klassificerings- og mærkningssystem.

Fokus på forankring af (Q)SAR i EU og OECD.

I 2010 vurderer Danmark et antal prioriterede stoffer med (Q)SAR til brug for principielle overvejelser i EU og OECD.

Effekt

Anvendelsesmuligheder for databasen forøges – færre dyreforsøg, bedre muligheder for udpegning og regulering af farlige stoffer, øget beskyttelse af miljø og sundhed.

Mere pålidelige forudsigelser vil føre til øget anerkendelse af brug af (Q)SAR til regulering – færre dyreforsøg, bedre muligheder for udpegning og regulering af farlige stoffer, øget beskyttelse af miljø og sundhed.

Bedre muligheder for udpegning og regulering af farlige stoffer, øget beskyttelse af miljø og sundhed.

Anerkendelse af brug af (Q)SAR til regulering – færre dyreforsøg, bedre mulighed for udpegning og regulering af farlige stoffer, øget beskyttelse af miljø og sundhed.

3. Særlige stoffer og grupper

3.1

Fokus på hormonforstyrrende stoffer og kombinationseffekter

Danmark er med i front, når det gælder indsatsen mod hormonforstyrrende stoffer og kombinationseffekter. Indsatsen skal fortsætte, så der kan tilvejebringes mere viden og skabes et godt grundlag for regulering både nationalt og internationalt.

Hormonforstyrrende stoffer har været højt på dagsordenen i Danmark i de sidste 10-15 år. Der kommer løbende ny viden om reproduktionseffekter – eksempelvis dårlig sædkvalitet, testikelkræft, misdannede kønsorganer og tidlig pubertet, som hormonforstyrrende stoffer mistænkes for at være medvirkende årsag til, og som medfører fortsat fokus på problemstillingen. Men også andre effekter som kræft, hjerte-karsygdomme, diabetes, fedme og effekter på hjernen og immunsystemet sættes nu i stigende grad i forbindelse med udsættelse for hormonforstyrrende stoffer.

I naturen og i laboratorier er der vist en sammenhæng mellem udsættelse for hormonforstyrrende stoffer og skadelige effekter i dyr. Og nogle af de ændringer i reproduktionen, som ses hos mennesker, kan nu påvises i forsøgsdyr efter udsættelse for hormonforstyrrende stoffer. Endnu er det ikke vist, om udsættelse for lave koncentrationer af hormonforstyrrende stoffer i dagligdagen fører til skadelige effekter i mennesker, men mistanken er nærliggende.

Danmark skal fortsat være i front med videnopbygning

Danmark er med i front i forhold til indsatsen over for hormonforstyrrende stoffer. Det skyldes ikke mindst

fremsynede og internationalt anerkendte danske forskere kombineret med en meget tidlig indsats fra Miljøministeriets side. Indsatsen mod hormonforstyrrende stoffer prioriteres højt med afsæt i en national strategi, som fokuserer på tre elementer:

- Videnopbygning og udvikling af testmetoder
- Handlingsorienterede undersøgelser
- Regulering

Der er mange aktiviteter i gang både i Danmark og internationalt – først og fremmest i forhold til videnopbygning og udvikling af testmetoder. Disse aktiviteter er både ressourcekrævende og tidskrævende, og det kan derfor være svært at se fremskridtene, selv om de er der. Men disse aktiviteter er helt essentielle, da der stadig mangler helt grundlæggende viden om årsags-virkningssammenhænge, ligesom testmetoder er en forudsætning for at kunne udpege de stoffer, som skal reguleres.

Der mangler stadig viden om, hvilke effekter hormonforstyrrende stoffer kan føre til, hvilke stoffer der har hormonforstyrrende effekter, hvilke koncentrationer mennesker og miljø udsættes for, og om lave doser i dagligdagen skader sundhed og miljø.

Derudover mangler der blandt andet viden om, hvorvidt der er mekanismer i hormonsystemet, der i særlig grad har betydning for effekterne, og om hvilken betydning hormonforstyrrende stoffer i fostertilværelsen har for udvikling af effekter senere i livet.

Danske forskergrupper er i dag med i front med videnopbygning på området, og denne indsats skal fortsætte fremover. Det igangværende arbejde suppleres af overvågningsprogrammet af unge mænds sædkvalitet, som finansieres af Indenrigs- og Sundhedsministeriet.

Center for Hormonforstyrrende Stoffer fortsætter

Center for Hormonforstyrrende Stoffer åbnede den 1. december 2008 med base på Rigshospitalets afd. for Vækst og Reproduktion.

Centret er oprettet som et center uden mure – et netværk af relevante institutioner. Formålet er at indsamle, opbygge og formidle viden inden for miljø og sundhed med særlig fokus på hormonforstyrrende stoffer.

Centret kan eksempelvis bidrage til at undersøge mistanken om, at hormonforstyrrende stoffer kan have betydning for udvikling af kræft, barnløshed, påvirkning af immunforsvaret og skader på nervesystemet. Der er tale om et særligt initiativ med fokus på myndighedernes forebyggende arbejde, herunder regulering.

De videnopbygningsprojekter, som centret leverer, er ofte langvarige og ressourcekrævende, og det er derfor nødvendigt at sikre en længerevarende finansiering af cen-

tret, for at kunne nå målet om at opbygge viden, der kan bruges til forebyggende arbejde, herunder regulering af hormonforstyrrende stoffer.

Der sigtes efter en centerkonstruktion, der ligner de øvrige videncentres, hvor en styregruppe fastlægger centrets arbejdsprogram.

Mere viden om kombinationseffekter

Der er et presserende behov for mere viden om kombinationseffekter af hormonforstyrrende stoffer, herunder pesticider. Der mangler større indsigt i, hvad der sker, når kroppen udsættes for flere hormonforstyrrende stoffer på en gang.

Her har de seneste års forskning, hvor Danmark har leveret banebrydende resultater, givet så meget viden, at indsatsen mere og mere kan rettes mod regulering. Fremover skal der tilvejebringes mere viden om betydningen af kombinationseffekter.

En række af verdens førende eksperter inden for hormonforstyrrende stoffer og kombinationseffekter mødtes i Danmark i januar 2009, hvor de gav en status for viden om kombinationseffekter og mulighederne for regulering. Eksperterne peger på, at risikoen ved kemikalier i dag undervurderes, fordi der ikke tages højde for, at mennesker dagligt udsættes for en cocktail af mange forskellige stoffer, bl.a. hormonforstyrrende stoffer.

Eksperterne anbefaler, at rammerne for kemikalielovgivningen i EU forbedres, så lovgivningen stiller krav om, at risikoen for kombinationseffekter skal indgå ved risikovur-

dering af kemikalier. Eksperterne peger også på, at der stadig mangler viden, før risikoen ved kombinationseffekter fuldt kan medtages ved risikovurdering af kemikalier – det gælder i særlig grad viden om vores aktuelle udsættelse for kemikalier, herunder hormonforstyrrende stoffer. Men eksperterne peger også på, at selv med den nuværende viden er det muligt at tage hensyn til kombinationseffekter i risikovurderingen af hormonforstyrrende stoffer.

En ny undersøgelse af 2-åriges daglige udsættelse for en kombination af hormonforstyrrende stoffer har vist, at der er grund til bekymring, og at der er en risiko for kombinationseffekter af visse hormonforstyrrende stoffer.

Fokus på de mange stoffer i lave koncentrationer i dagligdagen

Det er bl.a. andet ovenstående, der er baggrunden for, at Danmark har rejst problemstillingen om kombinationseffekter i EU's Ministerråd. Derfor er det også vigtigt, at Danmark fremover bidrager med ny viden og støtter op med aktiv deltagelse i EU's arbejde i relation til kombinationseffekter.

Der er i særlig grad behov for at undersøge kombinationseffekter af stoffer, som vi udsættes for i lave koncentrationer i dagligdagen, og hvor både forstyrrelser af de mandlige og kvindelige hormonsystemer samt andre hormonsystemer indgår. Det bør også undersøges, om en sådan påvirkning under fosterudviklingen har betydning for effekter senere i livet.

I forbindelse med at forligsparterne bag handlingsplanen mødes inden sommeren 2010, drøftes den nærmere anvendelse af de midler, der er afsat som særlig indsats i 2010 og 2011. Også muligheden for at etablere et forskningscenter skal drøftes.

Måltrettet information er vigtig

I de tilfælde, hvor der ikke er den tilstrækkelige viden til stede til regulering, er det stadig muligt at give information med konkrete handlemuligheder. Derfor skal måltrettet information om mulige hormonforstyrrende stoffer og kombinationseffekter fortsat prioriteres.

Informationen kan eksempelvis målrettes til følsomme grupper, hvor det er særligt vigtigt at være forsigtig eller til borgere, som ønsker at være ekstra forsigtige.

Informationskampagnerne "9 gode vaner til gravide og ammende om kemikalier i kosmetik, babyprodukter og legetøj" fra 2006 og "65.000 grunde til bedre kemi" fra 2009 er eksempler på måltrettet information til følsomme grupper. "65.000 grunde til bedre kemi" giver råd om, hvordan man kan nedsætte 2-åriges daglige udsættelse for hormonforstyrrende stoffer.

Større indsats i EU er nødvendig

Danmark er et af de få lande, hvor hormonforstyrrende stoffer er højt på dagsordenen, og hvor der fokuseres på regulering af området. I Danmark er udvalgte hormonforstyrrende stoffer eksempelvis allerede reguleret som følge af ny viden. Dette gælder eksempelvis azolfungicider (pesticid) og ftalater.

Derfor er der brug for en målrettet indsats i EU. Dels for at skabe et grundlag for ensartet regulering af hormonforstyrrende stoffer. Dels for at få de andre lande i EU til også at prioritere arbejdet med hormonforstyrrende stoffer og kombinationseffekter. I 2010 skal Kommissionen redegøre for gennemførelsen af EU's strategi for hormonforstyrrende stoffer. Danmark vil aktivt indgå i det opfølgende arbejde for at sikre, at EU prioriterer indsatsen om hormonforstyrrende stoffer.

I de kommende år bliver det helt centralt at opnå enighed i EU og internationalt om kriterier for, hvornår et stof har hormonforstyrrende egenskaber. Det er endvidere vigtigt, at kommende lovgivning underbygges af internationalt accepterede metoder til at påvise hormonforstyrrende effekter.

Indsatsen under kemikaliehandlingsplanen suppleres af det igangværende og løbende arbejde med at udvikle testmetoder for hormonforstyrrende egenskaber. Dette grundlæggende arbejde indgår som et dansk bidrag til OECD's testmetodeprogram, som i høj grad danner baggrund for EU-reguleringen.

Miljøministeriet vil endvidere i samarbejde med Danske Regioner kortlægge medicinsk udstyr uden ftalater, så regionale indkøbere får et brugbart redskab til at undgå ftalatholdige produkter, hvor det er muligt, især hvor produkterne anvendes af særlig udsatte eller sårbare patienter. Der vil i den forbindelse blive trukket på erfaringerne fra de svenske sygehuse. Senest 1. december 2010 udarbejdes en liste over produkter og anvendelser inden for medicinsk udstyr, som endnu ikke kan substitueres med mindre miljø- og sundhedsbelastende alternativer. Årsagen til, at substitution ikke er muligt, beskrives, og forslag til fremme af substitution angives.

Global videndeling skal i fokus

International udveksling af viden er også nødvendig, og derfor er Danmark også særdeles aktiv, blandt andet som vært for store internationale forskerworkshops og nationale workshops, der formidler den nye viden.

Det er en rolle, der skal fortsætte i de kommende år. Ny viden om hormonforstyrrende stoffer skal bruges til at sætte fokus på problemstillingen internationalt og som indspil til regulering.

Frivillig udfasning af hormonforstyrrende stoffer i medicinsk udstyr

Hormonforstyrrende stoffer, herunder ftalater, findes i en række produkter, herunder i produkter der anvendes af særligt udsatte grupper som mindre børn, og i medicinsk udstyr. Derfor vil der iværksættes initiativer, som kan bidrage til frivillig udfasning af sådanne produkter.

Der vil blive forsøgt udviklet en enkel miljøvurderingsmetode, der kan hjælpe indkøberne med at fokusere indsatsen over for de mest uønskede stoffer – en vurdering der skal bygge på miljømæssige betragtninger og på påvirkninger af patienter og personale. Gennem grønne indkøb kan der således arbejdes med udfasning af ftalater på frivillig basis, idet regionerne gerne vil være på forkant, når der findes konkurrencedygtige alternativer på markedet.

Miljøstyrelsen vil i den løbende dialog med bl.a. Kommunernes Landsforening om offentlige grønne indkøb undersøge, om erfaringer fra udfasningsinitiativerne som følge af regionernes grønne indkøb kan overføres til det kommunale område.

Initiativ

Opbygning af viden.

Aktiv dansk involvering i EU-arbejdet om kriterier for hormonforstyrrende effekter og om kombinationseffekter.

I 2010 vil den danske indsats fokusere på, at kombinationseffekter indgår centralt i redegørelsen for EU's strategi for hormonforstyrrende stoffer med henblik på regulering i 2012.

Videnopbygning om befolkningens og miljøets udsættelse for hormonforstyrrende stoffer. I 2010 igangsættes yderligere undersøgelser af befolkningens og miljøets udsættelse for almindeligt forekommende hormonforstyrrende stoffer.

Videnopbygning om hvilke hormonforstyrrende stoffer, der kan grupperes.

Videnopbygning om, hvorvidt visse almindelige kombinationer af stoffer kan føre til uventede alvorlige effekter. I 2010 igangsættes undersøgelser af kombinationseffekter i dyr, hvori vil indgå stoffer, som forstyrrer de hanlige og hunlige hormonsystemer, og som mennesker udsættes for i dagligdagen.

Kortlægning af medicinsk udstyr uden ftalater igangsættes og afsluttes i 2010 med henblik på frivillig udfasning af ftalater i medicinsk udstyr via offentlige grønne indkøb.

Effekt

Bedre grundlag for regulering og information.

Bedre grundlag for regulering. Bedre beskyttelse af miljø og sundhed.

Større sikkerhed for forbrugerne. Bedre grundlag for regulering. Bedre beskyttelse af miljø og sundhed.

Bedre grundlag for regulering og dermed bedre beskyttelse af miljø og sundhed.

Bedre grundlag for regulering og dermed bedre beskyttelse af miljø og sundhed.

Bidrage til frivillig udfasning af ftalater og dermed bedre beskyttelse af menneskers sundhed.

3.2 Allergi over for kemiske stoffer i forbrugerprodukter

Allergi er et stigende problem, og derfor skal indsatsen fortsættes og videreudvikles. Det betyder blandt andet, at der skal skabes mere viden.

Omkring 20 % af befolkningen har allergi over for kemiske stoffer i det nære miljø, og forekomsten har været stigende de sidste ti år.

Allergi over for kemiske stoffer opstår tidligt i tilværelsen og kan give anledning til kronisk eksem med vedvarende behandlingsbehov, sygemelding og pension. Der er mange kemiske stoffer, der kan give allergi, og det er fortsat en meget hyppig lidelse, også hos unge. Visse former for allergi er i stigning.

Videreførelse af Videncenter for Allergi

Videncenter for Allergi er et nationalt center, som overvåger, informerer og forebygger allergi over for kemiske stoffer. Videncentret blev etableret i 2001 som led i regeringens strategi "Miljø og Sundhed hænger sammen". Det er placeret på Gentofte Hospital og er unikt, fordi det har en tæt relation til den kliniske verden gennem netværk med specialafdelinger på sygehuse og praktiserende læger og speciallæger.

Videncentret er en internationalt anerkendt institution. Et internationalt ekspertpanel har vurderet, at centret er en enestående institution i Europa. Videncenter for Allergi har gennem årene leveret en solid videnskabelig indsats, som har haft betydelig indflydelse på reguleringen af kemiske stoffer. Videncentret har støttet op om Miljøministeriets indsats på allergiområdet og derved bidraget til at få prioriteret allergi på dagsordenen i EU.

Flere særligt problematiske stoffer i hårfarver, parfumestoffer og konserveringsmidler er blevet forbudt eller begrænset med baggrund i centrets videnskabelige dokumentation. Det er også centrets dokumentation, der har medvirket til, at Kommissionen har fastslået, at mobiltelefoner er omfattet af nikkelreglerne.

Særligt for kosmetik og andre forbrugerprodukter, som kommer i tæt kontakt med huden, er det fortsat en udfordring at få taget tilstrækkelig højde for beskyttelse mod allergi gennem lovgivningen. Det er nemlig fortsat tilladt at anvende kemiske stoffer – eksempelvis hårfarver – der kan give meget alvorlige allergiske reaktioner, eller som kan give reaktioner hos mange forbrugere.

Det er ikke muligt at forbyde alle stoffer, der kan give allergi, og derfor er det vigtigt at informere forbrugerne om de risici, der kan være ved eksempelvis at farve hår. Gennem informationskampagner som "9 gode vaner til gravide og ammende" og "Teenagerkampagnen om hår-

farver, parfumestoffer og hennatatoveringer" informerer Miljøstyrelsen målrettet til forbrugerne. I disse tilfælde har videncentret leveret den faglige baggrund, og også fremover skal centret levere vigtig viden, der kan danne grundlag for formidling til forbrugerne.

Centrets vigtige arbejde skal således fortsætte. I 2012 skal der gennemføres en evaluering, og det skal blandt andet vurderes, om det kan være hensigtsmæssigt med en samkøring med Videncenter for Duft- og Kemikalieoverfølsomhed.

Initiativ

Overvågning af forekomsten af allergi over for kemiske stoffer.

Videnopbygning om udsættelse for allergifremkaldende kemiske stoffer, risikofaktorer i miljø og hos individ og effekter på allergiforekomst.

Kortlægning af samvirkeeffekter ved udsættelse for flere allergifremkaldende stoffer.

Kortlægning af sammenhæng mellem allergi over for kemiske stoffer og andre sygdomme i immunsystemet.

Rådgivning af myndigheder og generel faglig formidling.

Effekt

Udpegnning af indsatsområder. Grundlag for målrettet forebyggende indsats.

Mulighed for regulering af allergifremkaldende kemiske stoffer samt intensiveret målrettet information for at mindske allergihyppigheden og kronisk sygdom.

Forbedret grundlag for at fastsætte grænseværdier og beskytte befolkningen.

Behov for nye forebyggende tiltag, regulering og information afklares.

Øget videnniveau og bedre sundhed.

Duft- og kemikalieoverfølsomhed i fokus

3-3

Duft- og kemikalieoverfølsomhed er et stigende problem, og derfor skal indsatsen fortsættes og videreudvikles for at få mere viden.

Initiativ

Opbygning af viden.

Rådgivning.

Effekt

Bedre grundlag for evt. regulering, information samt forebyggelses- og behandlingsmuligheder.

Spredning af viden. Bedre beskyttelse af sundhed.

Videreførelse af Videncenter for Duft- og Kemikalieoverfølsomhed

Duft- og kemikalieoverfølsomhed er en samlet betegnelse for det fænomen, at personer bliver syge, hvis de udsættes for almindeligt forekommende kemiske påvirkninger – eksempelvis parfume, afgangning fra nye møbler eller nyt elektronisk apparatur. Lidelsen skyldes ikke allergi, og det er endnu uafklaret, hvordan og hvorfor lidelsen opstår, og hvordan den effektivt kan behandles.

Derfor blev Videncenter for Duft- og Kemikalieoverfølsomhed oprettet i 2006 efter beslutning af alle Folketingets partier. Det skete som opfølgning på et beslutningsforslag om økonomisk kompensation til Rentolin-ofre. Videncentret, som ligger på Gentofte Hospital, har været finansieret af Miljøministeriet. Videncentret har i perioden indsamlet eksisterende viden samt arbejdet systematisk på at tilvejebringe ny viden inden for følgende områder: Problemets omfang i befolkningen, genetik, sygdomsmekanismer og psykosociale konsekvenser.

Derudover har videncentret rådgivet patienter, myndigheder og sundhedsvæsen. Manglende viden betyder, at det i dag ikke er muligt at forebygge eller behandle duft- og kemikalieoverfølsomhed. Det står dog klart, at lidelsen omfatter en stor gruppe mennesker, som hverken sundhedsvæsenet eller det sociale system har konkrete tilbud til.

Da det er uafklaret, hvad der forårsager lidelsen, kan det i dag ikke siges, hvilken rolle kemikalier spiller ud over at fremkalde symptomer. Der er derfor behov for en fortsat systematisk videnindsamling for at kunne afklare eventuelle forebyggelsesmuligheder og komme med anbefalinger til, hvordan patienter bør håndteres i sundhedsvæsenet og i det sociale system.

Indsigt i sygdomsmekanismerne er en væsentlig forudsætning for at kunne vurdere, hvilken betydning udsættelse for kemikalier har for udvikling af lidelsen. Det er også vigtigt i forhold til forebyggelse af udvikling af duft- og kemikalieoverfølsomhed.

Videncentrets arbejde har allerede vist, at 45 % af befolkningen føler sig generede af dufte og kemikalier i luften, at 27 % får deciderede symptomer, dog i mildere grad, at 3 % er så generede, at det påvirker dem enten socialt eller arbejdsmæssigt, mens 0,5 % er så alvorligt ramt, at det medfører alvorlige konsekvenser både socialt og arbejdsmæssigt.

Videncentret blev positivt evalueret i august 2008 med en anbefaling om, at centret fortsætter i de nuværende rammer. Derfor skal centret fortsætte sit vigtige arbejde de kommende år. I 2012 skal der gennemføres en evaluering, og det skal blandt andet vurderes, om centret eventuelt skal fortsætte via samkøring med Videncenter for Allergi.

Større indsats mod problematiske biocider

Fremover skal 2.000 produkter have en godkendelse, hvor der i dag kun er krav om 300 produkter. Det giver bedre beskyttelse af forbrugerne og miljøet.

EU's biociddirektiv vil inden for en kort årrække gradvist indføre en udvidet europæisk godkendelsesordning, hvor aktivstofferne vurderes på fællesskabsniveau, og hvert enkelt produkt vurderes nationalt efter EU-regler.

Når biociddirektivet er fuldt ud implementeret, vil det omfatte alle biocidmidler inden for 23 forskellige produktgrupper. En lang række af disse har ikke tidligere krævet godkendelse i Danmark. Det gælder for eksempel konserveringsmidler, bundmaling og visse desinfektionsmidler.

Der er fremsat forslag om en ny biocidforordning, der på sigt vil betyde, at biocider anvendt i produkter som møbler, tekstiler og imprægneret træ skal være godkendt i EU. Dette vil bl.a. forebygge sager om allergifremkaldende biocider i møbler, hvor eksempelvis dimethylfumerat kan være et problem.

Information og dialog med virksomhederne om nye produkter på det danske marked

Det vurderes, at de 23 produktgrupper omfatter ca. 2.000 produkter. I dag godkendes f.eks. rotte- og musemidler, insektmidler, visse træbeskyttelsesmidler, algemidler og myggemidler.

Samlet er der ca. 300 produkter i den nuværende ordning. Med de nye produktgrupper skal en række nye virksomheder informeres og vejledes i at søge om godkendelse for deres produkter.

Derfor vil der blive gennemført en betydelig ekstra informationsindsats over for ansøgerne, så de blandt andet kender datakravene og betingelser for godkendelse. Tidlig information og dialog med ansøgere er vigtig for at sikre gode konkurrencevilkår for danske virksomheder, der for første gang skal søge om godkendelse af deres produkter.

Øget indsats i EU

Der vil også blive brugt ekstra ressourcer til at sikre et højt beskyttelsesniveau ved en aktiv deltagelse i EU-arbejdet med vurdering af de mange nye aktivstoffer og deres anvendelse i forbrugerprodukter.

Det vil samtidig være vigtigt at få opbygget ny viden om, hvordan vi udsættes for biocider i dagligdagen, i arbejdsmiljøet og gennem miljøet.

Initiativ

Bedre vejledning og information til virksomheder om datakrav og betingelser for godkendelse.

Øget dansk indflydelse på vurderinger af aktivstoffer i biocider i EU.

Opbygning af viden.

Effekt

Færre overtrædelser.
Bedre konkurrencevilkår for danske virksomheder.
Bedre ansøgninger giver lavere sagsbehandlingstider.
Mindre omkostninger for virksomhederne og bedre service til virksomhederne.

Ensartede vurderinger i EU med et højt beskyttelsesniveau.
Effektive biocidmidler uden uønskede effekter på miljø og sundhed. Hensyntagen til danske særinteresser – f.eks. danske krav om uddannelse for at bruge rottemidler.

Mere kvalificeret vejledning til virksomheder.
Vurdering af biocidmidlerne efter EU-principperne. Øget indflydelse på EU-vurderinger.

Styrket indsats på nano-området

3-5

Nano-området er et nyt vigtigt område. Både når det handler om at sikre tilgængelig viden og at styrke formidlingen til borgere og virksomheder.

Nano-området har været i fokus i den seneste tid, ikke mindst på grund af mistanken om, at kontakt med nanomaterialer kan medføre betydelige sundheds- og miljøeffekter. Ikke alle nanomaterialer udgør nødvendigvis en risiko. F.eks. har carbon-black været brugt i årtier til anvendelser som sort farve i trykfarver og til bildæk og har ikke givet kendte alvorlige miljø- og sundhedsrisici.

Men der er nanomaterialer og anvendelser af materialer, hvor der kan være problemer. Derfor skal indsatsen fokuseres på områder og anvendelser, hvor der reelt kan være en risiko. Det er essentielt, at der er tilgængelig viden, der dels kan anvendes til justeringer af lovgivningen og dels kan sikre, at man i konkrete situationer kan undgå eventuelle risici ved brugen af nanomaterialer.

Det overordnede formål med en dansk indsats er at sikre, at anvendelsen af nanomaterialer ikke giver risici for miljø og sundhed.

Vigtigt internationalt samarbejde

Der er stor opmærksomhed på nano-området, og det har ført til etablering af internationalt samarbejde i EU og OECD, hvor Danmark også deltager.

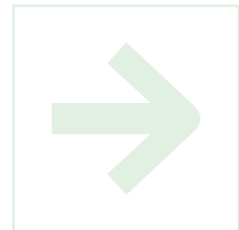
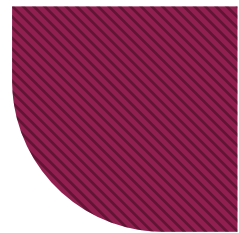
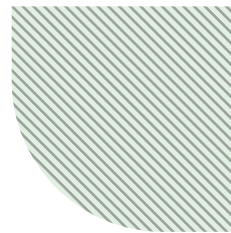
Det er vigtigt, at indsatsen i Danmark koordineres med det internationale arbejde i OECD og EU. Derved fokuseres og sikres fremdrift i det internationale arbejde med vidensopbygning og tilpasning af lovgivningen. Derfor vil Danmark fortsætte og videreudvikle samarbejdet med OECD og EU.

En dansk indsats på nano-området internationalt skal gennemføres, så også danske erhvervs- og forbrugersyn prioriteres.

Opdateret information til virksomheder og forbrugere

Da nanomaterialer er et nyt område, hvor udviklingen går stærkt, er der et behov for løbende at opdatere information til forbrugere og virksomheder.

Det er bl.a. vigtigt at informere virksomhederne om, hvilke overvejelser de skal have mht. nanomaterialer, der indgår i deres produkter, og om hvordan nanomaterialer skal behandles i forbindelse med REACH.

Initiativ

Indsamling af tilgængelig viden om anvendelse og risici ved nanomaterialer. I 2010 indsamles viden om de mest udbredte nanomaterialer.

Dansk bidrag til international regulering.

Formidling af viden samt dialog om regulering og risikoaspekter.

Udvikling af metoder til at screene anvendelser af nanomaterialer for risici og vejlede om, hvor særlige foranstaltninger er nødvendige for forsvarlig anvendelse. Dette arbejde igangsættes i 2010.

Effekt

Bedre grundlag for håndtering, regulering og information til forbrugere og virksomheder.

Øget beskyttelse af miljø og sundhed regionalt og internationalt.

Forbedret samarbejde mellem myndigheder og erhverv sikrer nødvendig viden om nanomaterialer. Bedre beskyttelse af miljø og sundhed.

Bedre beskyttelse af miljø og sundhed med bedst mulig udnyttelse af eksisterende viden.

Kemikaliehandlingsplan 2010 – 2013
Sikkerhed i Danmark – samarbejde internationalt
Marts 2010:2

Henvendelse om publikationen kan i øvrigt ske til:
Miljøstyrelsens Servicecenter
Strandgade 29
1401 København K
Telefon: 70 12 02 11
Mail: info@mim.dk
www.mst.dk

Design omslag:
BGRAPHIC

Design indhold:
Operate A/S

Forsidefoto:
Claus Peuckert

Øvrige fotos:
Anders Clausen
Peter Mark
HBSS
David Trood
Picture Partners
Nicolai Howalt
Niels Åge Skovbo
Mikal Schlosser
Mikkel Østergaard
Carl Redhead

ISBN trykt udgave
978-87-92480-33-0

ISBN elektronisk udgave
978-87-92480-34-7

Publikationen kan hentes på
<http://www.mst.dk/Udgivelser>

